

Langsamt minne og muntlig historie

En veiledning for skoler og lærere

Vi lever i en tid preget av dype motsetninger. Samtidig som verden akselererer og blir mindre gjennom superraske digitale nettverk, preges den også av økende sosioøkonomiske ulikheter. Vi står overfor viruspandemier, rask utryddelse av arter, økt automatisering av arbeid, raske løsninger for mental helse, politiske omveltninger og forskyvninger av gamle selvfølgeligheter.

Dette Slow Memory-prosjektet tar for seg behovet for å forstå hvordan samfunn konfronterer sin fortid med miljømessige, økonomiske og sosiale endringer som følge av plutselige hendelser og langsomme og snikende transformasjoner. Det har identifisert muntlig historie som en viktig teoretisk tilnærming for å undersøke slike endringer.

Muntlig historie er når vi tar opp noens minner for å finne ut mer om deres fortid. De fleste av oss er ikke med i historiebøkene og har ikke fått laget dokumentarfilmer om oss, men vi kan huske både hendelser og aspekter ved dagliglivet som vi kanskje tar for gitt. Vi kan alle reflektere over hvordan ting har endret seg i løpet av vår levetid.

Hva er forholdet mellom muntlig historie og langsomhet? Muntlig historie er i seg selv en langsom prosess – det tar tid å finne folk, bygge opp relasjoner, gjennomføre intervjuer, transkribere og finne ut hva du skal gjøre med dataene dine. Det gjør det mulig å komme bort fra «høydepunktene», de dominerende fortellingene og stemmene som vanligvis blir spilt inn. Muntlig historie gir rom for å fange opp fortellinger som ikke er ovenfra og ned, men nedenfra og opp – og som inkluderer aspekter ved hverdagslighet og normalitet. Den er et svar på målene for langsom hukommelse – den gir stemme til de stemmeløse. Alle kan fortelle sin historie.

Hva ønsker du å finne ut, og hvem kan fortelle deg det?

Du kan spørre om spesifikke hendelser i livet deres, eller mer generelle temaer som endringer i familielivet eller hvordan avindustrialiseringen har endret arbeidslivet gjennom årene. Det kan være lurt å tenke på klimaendringer, så du kan spørre: «*Har du opplevd klimaendringer i løpet av livet ditt?*» «*Hvordan har disse endringene vært for deg?*» eller «*Kan du beskrive vinteren fra barndommen din? Skiller den seg fra den vinteren du opplever i dag?*» «*Hvis ja, hvordan?*»

Hvem kan fortelle deg om det du vil vite? Sett opp en liste. Henvender du deg til bestemte personer, eller ønsker du en blanding av kvinner, menn, bakgrunn og alder?

Gi deg selv tid (det er en langsom prosess), og tenk over hvor mange personer du ønsker å ta opp. Ting du bør tenke på fra starten av er blant annet:

- Har du et stille sted som er tilgjengelig for alle, slik at du kan gjøre opptakene? Når er dere alle tilgjengelige for å gjøre dette?
- Hvordan vil du forklare hva du vil gjøre til dem du vil spille inn? Vil de få vite hvorfor du vil gjøre opptak av dem, og hva du har tenkt å gjøre med opptaket?
- Sørg for at alle er villige til å signere et samtykkeskjema på slutten av opptaket (se et eksempel på slutten av denne veiledningen).

Alt dette kan du skrive ned på et informasjonsark som du kan sende til folk når du tar kontakt med dem (se et eksempel på slutten av denne veiledningen).

Muntlig historie gir deg mulighet til å gå langsommere frem for å få frem glemte fortellinger. Hvordan kan den sammenlignes med andre måter å undersøke fortiden på, der man bruker dokumenter, fotografier eller gjenstander? Hvilke utfordringer mener du det er med å bruke muntlig historie?

Hvordan husker vi fortiden?

La oss si at vi ønsker å finne ut mer om lengre prosesser, for eksempel hvordan klimaendringene har påvirket mennesker i løpet av de siste 50 årene, eller hvordan effekten av diskriminering har utspilt seg over generasjoner, eller hvordan teknologien har endret seg i løpet av et helt liv. I alle disse tilfellene vil vi be folk om å huske ting fra mange år tilbake og over en lang tidsperiode – muntlig historie gir deg muligheten til å gjøre dette.

De fleste av oss er dårlige til å huske datoer (med mindre de er viktige), men vi husker alle noen ting bedre enn andre.

- Vi har en tendens til å huske ting som enten gjorde inntrykk den gangen, eller som i ettertid oppleves som viktige.
- Vi har en tendens til å huske ting som var uvanlige, ekstraordinære eller som gjorde inntrykk på oss.
- Vi har en tendens til å huske ting vi har snakket om opp gjennom årene.
- Vi kan også huske de små tingene som hjelper oss med å fullføre hele bildet.

Noen ganger kan vi hjelpe til med å vekke minner ved å be om å få se bilder, gjenstander, dokumenter eller annet som kan hjelpe folk til å huske. Disse kan også bidra til å berolige folk mens de forteller livshistorien sin.

Når du prøver å navigere i minner fra fortiden, bør du huske på viktige øyeblikk i livet, som barndom, skolegang, jobb, familieetablering, huskjøp, barn som flytter hjemmefra og pensjonisttilværelse.

Hvis du er interessert i hvordan folks tanker og meninger har endret seg over lengre tid, kan du spørre folk hva de tenkte eller følte den gangen, og hva de føler om det nå.

Forberedelse

Gjør litt research på temaene du vil spørre folk om, slik at du vet omtrent hva de snakker om.

Tenk gjennom hvilke generelle temaer du vil be dem snakke om, og hvilke spesifikke spørsmål du vil stille.

Etikk og juridiske forhold

Selv om de fleste liker å snakke om fortiden, er det mulig å bli opprørt når man minnes visse personer eller hendelser. Hvis temaet ditt handler om vonde minner, bør du tenke på hvordan du kan forberede elevene og intervjuobjektene på opptaket. Vær tydelig på at ingen trenger å snakke om noe de ikke vil, og tenk på hva som er passende for elevenes aldersgruppe.

Selv om lover og prosedyrer for samtykke varierer fra land til land, bør du forsøke å forklare alt på forhånd til alle intervjuobjektene (et informasjonsark kan være nyttig) og be dem skrive under på et samtykkeskjema som gir deg tillatelse til å lagre og bruke opptaket. Ideen med «informert samtykke» er at folk er fullt klar over hva du har tenkt å gjøre med opptakene deres før de gir deg tillatelse.

I Storbritannia må du for eksempel kjenne til personvern- og GDPR-forordningene, og det samme gjelder for Norge.

Når du bruker utdrag fra opptakene dine offentlig, må du være forsiktig med å avsløre personlig informasjon om intervjuobjektet eller andre personer.

Emneveiledning

Tenk på å roe ned samtalen fra begynnelsen av, og begynn med noe sånt som dette:

1. Oppgi ditt eget navn, dato og hva prosjektet heter.
2. Be intervjuobjektet om å si navnet sitt, og all informasjon som kan være nyttig for deg, for eksempel fødselsår, fødested osv.
3. Begynn med et forutsigbart spørsmål, for eksempel om familiebakgrunn, for å varme opp folk. Det hjelper ofte å begynne med begynnelsen, som i en historie, og så gå videre.

Deretter lister du opp temaene du er interessert i å spørre om, og eventuelle spesifikke spørsmål og oppfølgingsspørsmål du ikke vil glemme å stille. Du kan ikke liste opp alle spørsmål, så bruk dette som en veiledning, og vær forberedt på å komme på nye spørsmål etter hvert som innspillingen skrider frem.

Spør til slutt om det er noe mer intervjuobjektet ønsker å si.

Gjør et godt opptak

Prøv å få et opptak der du kan høre alt intervjuobjektet sier tydelig.

Sitter alle godt? Ikke sitt for nær eller for langt unna intervjuobjektet. Bredden på et bord er vanligvis greit.

Har du plassert mikrofonen så nær intervjuobjektet som praktisk mulig uten å gjøre det ubehagelig for vedkommende?

Er det noe støy i rommet som kan kontrolleres? Lukk for eksempel vinduet for å redusere

trafikkstøy.

Slå av eventuelle mobiltelefoner i rommet, eller sett dem i flymodus. Vær oppmerksom på tiden – ingen ønsker å føle seg stresset.

Å stille spørsmålene

Ha noe å skrive med, slik at du kan ta notater, men sørg for at du fokuserer på intervjuobjektet, så kan du heller lytte til opptaket igjen ved behov. Dette er en samtale, så ikke bruk all tiden din på å ta notater.

Prøv å ikke snakke mens personen du gjør opptak av, snakker (skriv det ned hvis du har et spørsmål).

Nyttige tips – for å vise at du lytter og er interessert, bør du sitte vendt mot intervjuobjektet, ha øyekontakt og nikke med hodet. Se interessert ut!

Lytt til hva folk sier, ikke bare les opp spørsmålene fra listen din. Hvis det høres interessant ut, kan du be om mer informasjon. La det gå litt tid etter at noen har avsluttet en setning, for det er ofte i slike pauser at interessant informasjon kan komme frem.

«Åpne» spørsmål starter med hvem, hva, hvor, når, hvorfor og hvordan? «Fortell meg om ...», «beskriv det», «gi meg noen eksempler» er alle gode oppfølgingsspørsmål, og de bidrar også til å gjøre prosessen langsommere og åpner for mer detaljerte svar.

Still for eksempel åpne spørsmål som inviterer til beskrivelser, kommentarer og meninger. Bruk åpne spørsmål for å:

Utforske: «Kan du fortelle meg mer om det?» «Hvorfor det?»

Evaluerer: «Var det typisk?» «Hva tenkte du om det den gangen?»

Få frem følelsesmessige reaksjoner: «Hva fikk det deg til å føle?» «Hva tenker du om det nå?»

Spør til slutt om det er noe annet intervjuobjektet ønsker å legge til.

Noe å tenke på – hvordan viser vi vanligvis folk at vi lytter til dem? Hvorfor må dette være annerledes i et muntlig historieopptak?

Utstyr

Gjør de beste opptakene du kan med det utstyret du har. Øv deg på å gjøre opptak med utstyret ditt for å være sikker på at du vet hva du gjør.

Kan du bruke smarttelefonen din? Ja, men ... det vil fungere bedre hvis du bruker en lydopptaksapp som Voice Record Pro. Sørg for at du har rikelig med ekstra minne og at batteriet er fulladet. Sett telefonen i flymodus.

Ideelt sett bør du bruke en dedikert lydopptaker fra Zoom, Tascam, Olympus, Sony eller andre. Ta opp .wav-filer på 44,1 KHz 16bit eller høyere, som vanligvis er standardinnstillingen for alle gode lydopptakere. En god oppsummering av dette finnes på

Oral History Society sine nettsider (se advice-fanen på <https://www.ohs.org.uk/>).

Etter innspillingen

Sørg for at du har fått alle papirene dine signert. Skriv deretter et sammendrag av intervjuet. Selv en rask, grunnleggende oppsummering av det som har blitt snakket om, er bedre enn ingenting.

02314/S, EM/141

EMOHA-innsamlingen

Intervjuobjekt: Anon

Født: 1926

Yrke: Pensjonert arkitekt

Dato for intervju: 13.11.2007

Sted opptaket ble gjort	Sammendrag av intervjudelen
Spor 1	Kort om følgende – familie, militæret, tiden i Palestina, arkitektskolen, 1948. (Telefon på)
Spor 2	Utdanning
2.15	Fikk jobb i Bristol, kom tilbake til Leicester City Architects' Dept. i 1951
4.45	Interesse for bygninger. Familiehistorie.
11.55	Foreldrene hadde ikke noe imot at han fortsatte på skolen, de har rykket opp på den sosiale rangstigen.

Figur 1: Et eksempel på et grunnleggende sammendrag

Redigering av lyd

Uansett hva du gjør, må du sannsynligvis redigere opptakene dine. Audacity er et populært, gratis lydredigeringsprogram, men det finnes også andre. Det finnes mange veiledninger på YouTube og på Audacitys nettsted.

Masterfilen din bør ideelt sett være en .wav-fil, men disse er for store til vanlig bruk, så lag .mp3-filer til bruk på nettet eller andre steder. Klippene bør være skreddersydd til målgruppen din når det gjelder innhold og lengde.

Hvor skal du oppbevare alt?

Du må sørge for at du kan lagre intervjuene dine på et sikkert sted der bare du har tilgang. Hvis du ikke har skylagring eller nettverkslagring som sikkerhetskopieres, kan du bruke en PC, bærbar PC eller bærbar harddisk til å lagre kopier av opptakene. Last ned lyden fra lydopptakeren så snart som mulig etter opptaket. Ta minst én kopi, og legg til kopier av bilder eller skannede papirer. Du kan sjekke institusjonelle retningslinjer i ditt land om sikker lagring av data.

Bruk av muntlig historie

I tillegg til de åpenbare fordelene for undervisning, kan du også bruke muntlige historieopptak til å lage foredrag, podcaster, blogger, bøker, nettsteder, lydturet, slektshistorie, undervisning for skoler, utstillinger og tolkninger, reminisensarbeid, teater, radio, lyd-collager, drama, dans, poesi, digital historiefortelling, kreativ skriving, fotografering og

kunstverk.

Mer informasjon og lenker

Oral History Society har en nettside med detaljert informasjon om alle aspekter ved det å drive muntlig historiefremføring i skolen og med unge mennesker. Den tar for seg utstyr, kostnader, juridiske forhold, etikk og har lenker til eksempler på leksjonsplaner, prosjekter og illustrerende lydklipp.

Lenke til hovedsiden: <https://www.ohs.org.uk/for-schools-main-page/>

Lenke til råd om etikk og juridiske forhold: <https://www.ohs.org.uk/ethics-and-legalities-for-schools/>

Tips om bruk av muntlig historie finner du på YouTube:
https://youtu.be/fiyLiZb0Bm8?si=5HNBe9VBVgFuz_2d

Denne langsomme ressursen er laget av East Midlands Oral History Archive ved University of Leicester, for Slow Memory-prosjektet(<https://www.slowmemory.eu/>), i samarbeid med professor Natalie Braber ved Nottingham Trent University.

Grensesprengende språk: Gruvesamfunnenes språklige praksis som kulturarv

Eksempel: Informasjonsark

Selv om det nå er en økende interesse for språkvariasjon i East Midlands, har det aldri vært gjort komparativ forskning på «pit talk» rundt om i Storbritannia. Kullgruvedrift (og annen produksjonsindustri) har alltid vært viktig for landets økonomi, og det finnes nedtegnelser om kullgraving flere hundre år tilbake i tid. Mange gruver ble lagt ned på 1980-tallet, og etter at det ble slutt på dyp kullgruvedrift, har mange regioner lidd økonomisk under dette.

Språket som en gruvearbeider brukte i gruva, var vanligvis begrenset til gruva, og han brukte ord der som han ikke ville brukt hjemme. Bruken av et annet språk i gruvene understreket og styrket brorskapet som eksisterte blant gruvearbeiderne. Dette prosjektet skal samle ordene som gruvearbeidere rundt om i Storbritannia snakker, og undersøke hvordan ordene kan være like og forskjellige i de ulike regionene. Den vil samle ord, vitser, historier og sanger som er i ferd med å forsvinne, og bidra til å bekrefte den bemerkelsesverdige vitaliteten til regionens dialekt.

For å nå dette målet skal vi gjøre følgende:

- samle inn lydopptak fra gruvearbeidere og tidligere gruvearbeidere for å undersøke språkbruken til disse talerne.
- lage et skriftlig referat av lydopptakene som utgjør utvalget vårt, med tilhørende språklige notater, for dialekt- og sociolingvistiske forskningsformål.

Hvert intervju som vi gjennomfører som en del av dette prosjektet, **VIL BLI TATT OPP** og lagret på en trygg og forsvarlig måte. Vi vil be alle frivillige om å signere et samtykkeskjema før opptak gjøres, der det står at de samtykker i at universitetet oppbevarer et lydopptak og/eller et skriftlig opptak av intervjuet til forskningsformål, og at relevante deler kan gjengis i publikasjoner og/eller presentasjoner og på nettsteder. Noen deltakere kan også bli spurt om de samtykker til å bli fotografert som en del av prosjektet. Når opptaket er ferdig, vil de frivillige få muligheten til å lytte til intervjuene sine og komme med eventuelle ønsker om sensur. Alle frivillige kan når som helst trekke seg fra studien uten å måtte oppgi noen grunn.

Det er planlagt at dette arbeidet skal resultere i publisering av vitenskapelige artikler og presentasjoner på nasjonale og internasjonale konferanser, og at det kan inngå som en del av nettsider og andre sosiale medier. I tillegg kan opptakene av intervjuene som er gjort som en del av dette prosjektet, legges til den voksende samlingen av ressurser i British Library, der de vil være tilgjengelige for både forskere og ikke-forskere.

Hvis du har spørsmål, er du alltid velkommen til å ta kontakt:

Professor Natalie Braber – natalie.braber@ntu.ac.uk

Eksempel på samtykkeskjema for forskning

Grensesprengende språk: Gruvesamfunnenes språklige praksis som kulturarv

Jeg er innforstått med at dette prosjektet vil bli gjennomført i samsvar med de forskningsetiske retningslinjene til Nottingham Trent University, som kan leses på [oppgi nettlenke]

Materialet som samles inn som en del av denne studien, vil bli oppbevart på en sikker måte, i samsvar med Data Protection Act 1998.

Jeg har lest og forstått informasjonsarket jeg har fått utlevert. Ja Nei

Jeg har fått muligheten til å stille spørsmål om prosjektet, og de ble besvart på en tilfredsstillende måte. Ja Nei

Jeg er innforstått med at jeg kan trekke meg fra studien når som helst, uten å måtte oppgi noen grunn. Ja Nei

Jeg samtykker i at de angitte opptakene kan brukes i forbindelse med denne forskningen. Ja Nei

Jeg samtykker i at korte utdrag av de angitte opptakene kan transkriberes og brukes i akademiske konferanser og publikasjoner eller på nettsteder. Ja Nei

Jeg samtykker i at de angitte opptakene kan bli katalogisert som en del av prosjektet og kan vises i publikasjoner eller på Internett. Ja Nei

---

Navn [STORE BOKSTAVER] .....

Signatur .....

Dato .....